

Odmaturuj z češtiny, by PD

1. [Počátky slovesného umění, nejstarší umělecké projevy, ÚLS, vliv slovesnosti na literaturu 19.st](#)
Celá kniha: B. Němcová, K.J.Erben: **pohádky**; **Eduard Petiška:** **Staré Řecké báje a pověsti**

ÚLS = slovesná kultura před vynalezením písma, tvorba lidu; **znaky ÚLS:** **kolektivnost** (určené pro více lidí), **anonymita autora**, **variabilita** (liší se dle národnosti, vypravěče), **tradování mezi generacemi**

dva útvary: **lyrika** a **epika**; **lyrika** - (především písně, počátek poezie); **žánry:** **přísluví** (vyjadřuje lidskou zkušenost, **mravní** ponaučení, „komu se nelení, tomu se zelení“), **pořekadlo**(bez mravního ponaučení, „Nosí dříví do lesa.“), **pranostika**(předpověď, často členěná na verše, zkušenosti s přírodou, „Svatá Anna, chladna z rána.“), **zaklínadlo**(magická průpověď, člověk jimi chce působit na svět, přivolání úrody apod.); **epika** – **pohádka**(hrdina překonává nástrahy, kouzelné předměty, optimistický konec, nadpřirozené bytosti, ustálené formule); **mýtus**(mythos = vyprávění; **představy** o vzniku světa, posmrtném životě, o bozích, o přírodních jevech, o věcech které si lidé nedokážou vysvětlit; základ filozofie); **pověst**(váže se k historické události, příběh zcela či částečně vymyšlen, *O bludném kameni, O železné panně, O blanských rytířích, O Libuši, Čertova skála*); **legenda**(Pojednává o životě významných nebo svatých lidí. V legendách se často objevují zázraky.); **pověra**(něco mezi pohádkou a pověstí, krátké, např. *O Hejkalovi*, který žije u Křivoklátu, kterého musí každý poslechnout); **bylina**(Typ ruských epických hrdinských básní, které obvykle popisují hrdinské činy bohatýrů); **báje**(nejstarší – **Chronica Boemorum** (kronika česká) – **Kosmas** – příchod praotce Čecha, Krokovy dcery (Kazi,Libuše,Teta); **epos**(Rozsáhlá epická skladba s bohatým dějem, která je veršovaná. Popisuje obvykle životní příběhy významných osobností a jejich výjimečné činy. Např. *Epos o Gilgamešovi*, Homérovy - *Ilias a Odyssea*); **mytologie**(soustava příběhů určité skupiny – národa, *Řecká mytologie (trojská válka, Odysseus)*,)

2. [Kořeny hmotné a duchovní kultury nejstarších civilizací světa \(starověk, Přední východ, antika\).](#)

Mezopotámská kultura – znamená meziřící (Eufrat a Tigrid), vyspělá kultura, užívalo se **klínové písmo**, Mezopotámie se později rozdělila na Babylonii a Asýrii. Budovali se chrámy (**Zikkuraty**) – největší **Babylonská věž** (Bible – **Genesis**). Přednášeli se oslavné písně – **Hymny**. **Epos o Gilgamešovi**: Báseň o 12 tabulkách o uruckém králi. Hledal nesmrtelnost. Zjišťuje však, že nesmrtelnost je v činech a on ji tak získal tím, že postavil hradbu kolem města, díky níž na něj bude vzpomínáno.

Egyptská kultura - **Miroslav Barta:** **Sinuhetův útěk z Egypta** (hrdinou je Sinuhet, zosobnění ideálního chování vzdělaného egyptana té doby. Text je zasazen do širšího rámce vývoje Egypta a jeho nejbližších sousedů, zabývá se politickými dějinami země, postavením faraónů a jejich vztahem k úředníkům a hodnostářům); **B. Vachala:** **Moudrost starého Egypta**; **Mika Waltari:** **Egyptan Sinuhet** (Autor je z Finska. Děj je zasazen do starověkého Egypta, přibližně 1300 let před naším letopočtem, hlavním hrdinou je královský lékař. Autor, silně ovlivněný svými zážitky z 2. světové války, poukazuje na důležitost a víru v základní lidské hodnoty, jako je svoboda a tolerance.); **Období:** staré říše, střední říše, nová říše; **stavby:** **pyramidy** a **sfinga** (v Gíze - Káhira), **hrobky** v údolí králů u **Luxoru**; **písmo:** **hieroglyfy** – původně obrázky, později symboly pro jednotlivé hlásky; **díla:** Úřední záznamy o daních odevdaných faraonovi, **Kniha mrtvých**, Hymnus

Čínská kultura – **Konfucianismus**(filosofický směr, věnuje se etickým principům uspořádání společnosti; staví do popředí **rozum, odpovědnost, lidské jednání**; není však proti božstvu; díla: **Kniha písní, Hovory Konfucia**); **taoismus**(Zakladatel LAO-C; tao = cesta; **prvky:** opustit společnost, harmonie s přírodou, nezasahovat do plynutí věcí, nepodléhat touhám; **dílo:** LAO-C (Kanonická kniha o Cestě a Síle; k Taoismu se hlásí spíše vyšší vrstvy); **budhismus** (Přišel později, hlásí se k němu lidové vrstvy, *lidská existence = utrpení (učí, jak ho překonat)*, je třeba se odprosit od vášní => **nirvána**); **stavby:** **Velká čínská zeď** (stavěla se více jak 2000 let – obrana proti kočovníkům – 6000km), **hrobka** 1. císaře – **6000 hliněných vojáků** na obranu, 600 koní a 100 vozů – vše modelováno individuálně; **písmo:** na listy, kámen, hedvábí, písmo – 50 000znaků; **kaligrafie** – umělecké písmo; **Kniha písní** - Tato antologie obsahuje básně s tematikou dějin, satirickou poezií, narativní balady, zamilované písně, bitevní písně, ódy a básně ze sezónní tematikou. Nebyla sepsána jedním člověkem. **Řecká kultura** – **egejská kultura**(Rozsáhlé paláce-považovány za dílo kyklopů, labyrint Knossos); **archaické Řecko** (**Dórský, Ionský, Korintský** sloh; např. Chrám bohyně Héry či Artemidy; **sochařství** – atlet při hodů diskem; Akropoli . socha Athény ze slonoviny a zlata);**helenistické období** – Alexandr Veliký, rozšířil Řecko, zavedl gymnázia (základ vzdělání, fyzický trénink); byly zde olympijské hry (hod diskem, oštěpem, skok, běh); ze 7 divů světa Řekové vytvořili 5: Chrám Artemidy, socha Dia (Zeuse), Maják,...

písmo: hláskové (22 znaků – převzali od Feničanů), psali na papyrové svitky, **pergamen** (kůže); největší knihovna starověku: 300 000 papyrových svitků; **divadlo:** původně na oslavu boha plodnosti, směli chodit i otroci, hráli pouze muži (masky); **díla:** **Paris a Helena** (Paris odvede Helenu z Řecka do Tróji -> válka), **Odysseova dobrodružství** (Bojoval v Trojské válce 10 let a che se se svými muži vrátit domů, začíná však na cestě mnoho strastí, např. s kyklopem.); **divadlo-díla:** **Aischylos:** **Oresta** (Agamemnon je pryč v boji, jeho žena ho podvede a zabije, Elektra pošle svého bratra Oresta pryč. Má ještě sestru, kterou má matka ráda, Elektru však ne. Orest se vrátí a otce pomstí ale je pak pronásledován Eringiemi.); **Sofoklés:** **Elektra, Antigona, Král Oidipus**; **Eurípidés:** **Elektra, Medea**

3. **Počátky písemnictví u nás od počátku 9. století do konce 14. století.** **Architektura:** románský sloh: těžká klenba, hrubě opracované zdivo, **rotunda:** malý kostelík, kruhový půdorys (např. rotunda sv. Víta); **bazilika:** obdélníkový + lodě (např. Bazilika sv. Jiří) **gotika:** Vznikl vývojem románského (ve Francii). Znaky: vertikalizmus, lomený oblouk, chrlič, sochy apoštolů. Např. Katedrála *Norte Dame* v Paříži
Rok 476 – **konec antiky.** **Rastislav**, 1. pokřtěný VM panovník usiloval o liturgii v slovanském jazyku (zamítnuto). Žádal o pomoc, dostal **Cyryla a Metoděje** – vytvořili staroslověňštinu a **hlaholici**. Díla: překlad část Bible, **Proglas** (předzpěv k Evangelium), **Život Konstantina, Metoděje**. Byly zde dvě kultury – staroslověňská a latinská (**Přemyslovci**). VM = centrum vzdělanosti. **Sázavský klášter** – liturgie, i když byla zakázána. **Kroniky:** česká (latinsky), **Kosmova, Dalimilova, Život sv. Václava** (neznámý autor, staročesky, veršovaně. **Vagantská poezie** (*Píseň veselé chudiny, Podkoní a žák*) psali studenti, žebráci. Zesměšňují privilegované vrstvy.

Ukázky: **Proglas** je předzpěv k Evangelium, obrací se ke Slovanům, vyzývá je k víře, upozorňuje na důležitost knih a varuje, že národ bez knih je jako bez zbraně, je malý. **Život Konstantinův** se zaměřuje na filozofickou problematiku, je zde např. popsáno jak se Konstantinovi v 7 letech zdálo, jak si vybíral ženu z celé vesnice, **Život Metodějův** na vyprávění událostí z Metodějova života. **Legenda o sv. Václavu** pojednává o jeho životě jako světce a vládce a o tom, jak byl zrazen svým bratrem Boleslavem. **Kristiánova legenda** popisuje život Václavův jako svatého v náboženské rovině. **Legenda o sv. Kateřině** popisuje život Kateřiny, jakožto světce. **Kosmova kronika** pojednává o úplných začátcích Českého území v dobách, kdy tu ještě nebyli lidé a o jejich příchodu. **Dalimilova kronika** je veršovaná. Obsahuje pověsti a příběhy z českých dějin od počátku. **Alexandreida** zachycuje příběh o Alexandrovi ze 4. stol. př. n. l. Jeho učitelem byl Aristoteles. Také pojednává o jeho válečných taženích.

4. **Renesance, humanismus a baroko v Evropě a Čechách.** **Renesance:** Znovuzrození, důraz na **člověka a rozum, odvrát od Boha**, individualismus; **Humanismus:** Největší hodnotou je **lidský život**, 14. -16. st.; **Baroko:** 16. - 17. st., nesymetrie, navazuje na renesanci avšak neodvrací se od Boha, ideálem je ovál či **elipsa**; **sonet:** Poetický útvar, vyznačující se vymezenou strukturou – 14 veršů.; **novela:** Prozaický, kratší žánr. Soustředí se na jeden poutavý příběh, končí překvapivě.

Celá kniha: W. Shakespeare: Komédie plná omylů (Kupec měl dva syny - dvojčata a dva sluhy - dvojčata. Byl neustále na cestách, a tak za ním jela manželka. V bouři se rozdělila loď a jeden syn se sluhou se ztratil. Druhý syn později začal bratra hledat. Otec pak začal hledat syny. Jeden syn si nechává udělat řetízek pro manželku, ale zlatník ho předává druhému synovi. Po prvním chce peníze - nechává ho zavřít, protože nechce zaplatit. Manželka si také splete svého manžela a obědvá s jeho dvojčetem, který se však začíná dvořit její sestře. Skutečného manžela pak nechce pustit do domu. Rovněž sluhové se prolínají - jeden dostane úkol, druhý ho má splnit. Nakonec se ukáže, že kupcova manželka byla v klášteře a vše se vyjasňuje.); **W. Shakespeare: Romea a Julie** (Láska dvou milenců z odlišných rodů. Romeo zabíjí bratrance Julie čímž se vyostří situace. Tajně se vezmou avšak Romeo je vyděděn. Julie si bere látku, která způsobí, že dočasně vypadá jako by zemřela – aby si vyhnula sňatku s jiným mužem. Romeo si myslí že je mrtvá a páchá sebevraždu, stejně tak pak po probuzení Julie.); **Genesis, Nový zákon: Evangelium sv. Lukáše** (*přečíst test !!*)
Ukázky: Itálie: Dante Alighieri: Božská komedie (Dante se ztrácí v lese, kde potkává hada, lva a vlčici. Autor se jich bojí a ztrácí víru - Snové putování peklem, očistcem, rájem v doprovodu pohanského římského básníka Vergilia a později zemřelé milenky Beatrice. Hlavní postavou je sám básník.); **Giovanni Boccaccio: Dekameron** (Podkoní miluje královnu ženu, a tak se za něj jednoho dne vydává. Královi na rozdíl od královny vše dojde a nahmatáním tepu služebnictva odhalí viníka. Ustříhne podkonímu vlasy, aby si jej tak poznačil. Ten však ustříhne vlasy i všem ostatním, a tak král pouze všechny varuje, aby se to již znovu neopakovalo. Soubor 100 novel. 10 dam a šlechticů utíká před morem na venkov, kde si vypráví příběhy o lásce, nevěře, závisti, zlobě.); **Francesco Petrarca** (Považován za tvůrce sonetu.); **Sonety Lauře** (); **Francie: Francois Villon** (Navázali na něj *prokletí básníci*. Žil v prostředí vydědenců, vysmívá se sám sobě.); **Velký testament** (), **Malý testament** (); **Voskovec a Werich: Balada z hadrů** (Nezaměstnaní se sejdou v cihelně, kde chtějí přespat. Přichází student s kostýmy a rozhodují se, že si zahrají hru. Jsou zde písně na motiv Villonovi básně. Villon svádí Kateřinu, ta ho využívá, tak že ho obviňuje z krádeže zlata jejího manžela, které pomohla ukrást se svým milencem Filipem.); **Francoise Rabelais** (Parodie na rytířské romány, prolínal nízké a vysoké styly.); **Gargantua a Pantagruel** (Gargantua nechal pro mnicha vystavit klášter, kde bylo vše naopak. Nebyly zde obvodové zdi, byli sem přijímáni především herci a krásní lidé, kterým bylo dovoleno se spolu stýkat.); **Španělsko: Miguel de Cervantes Saavedra: Důmyslný rytíř Don Quote de la Mancha** (Parodie na rytíře. Hrdina bojuje v předem ztracené bitvě, sloužil milované ženě, kterou si ztotožnil s venkovskou dívkou. Zápasil s větrnými mlýny (obří). Při návštěvě hostince si myslí, že je na hradu. Je doprovázen sluhou Sanchem Panzou. Před smrtí proctívá ze snu, avšak jeho okolí se zatím jeho svět začal líbit.); **Jarmila Loukotková: Navzdory básník zpívá** (O životě básníka Villona. Královna má myšlenku, že člověk někdy žízní u pramene, na což nechává král básníky skládat básně. Všichni jsou obdivováni, ale poté přichází jeden potulný básník se skvostným dílem. Je zvolen jako královský básník.); **Václav Hájek z Libočan: Kronika česká** (Příběh Václava, který se oddával neřestem a nevěnoval se povinnostem. Manželka mu to připomínala a ten ji chtěl zabít, a proto hledal důvod. Nezískal ho od jejího zpovědníka, a proto jej nechal svázaného hodit do vody. Nad jeho tělem se však ukázala svatozář, a tak jej nechali odnést do kostela. Potom Václav nechal zabít i toho, jež ho nechal pochovat. Další dva měl v

- plánu též zabít, ale dvořané mu to rozmluvili. Byl uvězněn, avšak prchnul z lázní, kde uplatil žebračku.).
5. **Osvícenství, klasicismus a preromantismu v evropské kultuře. Národní hnutí a obrozenecská literatura.**
Osvícenství: Inspirované logikou, odklon od absolutní důvěry v Boha, rozum, vzdělanost, právo, člověk.; **Klasicismus:** důraz na rozum, umění Řecka a Říma, vrcholí za Ludvíka XIV, klasikus = vzorný, inspirace v Aristotelésovi, rozdělení lit. Žánrů: vysoké (óda, epos, tragédie) a nízké (bajka, satira, píseň); jednota času, děje, místa; **Preromantismus:** Předěl mezi klasicismem a romantismem. Soustředí se již i na obyčejné měšťany, zaměřený na přírodu, cit, vášně; **Národní obrození:** (80. léta 18. st. - 50. léta 19. st.) Snaha o oživení českého jazyka a zvýšit uvědomělost Čechů. Snaha vzdělat venkovany – školy, divadla (angažoval se J.K. Tyl, Stavovské divadlo, Bouda), knihy (vydavatelství Česká expedice – vydával zde např. V.M. Kramérius). **Představitelé:** J. Dobrovský, J. Jungmann, F. Palacký, K.H. Borovský
Pierre Corneille – Cid [Sid] – jako Romeo a Julie, milenci z odlišných nepřátel. rodů, končí však šťastně.
Molière (psal tragédie, oceňován za komedie; herec, dramatik, režisér, inspirace v komedii dell'arte) - **Zdravý nemocný** (o šarlatánství lékařů, trapnosti snahy koupit si urozenost), **Tartuffe** (konflikt s církví, Tartuffe se vtírá do přízně Orgona, který mu věří, Tartuffe ho nakonec vyhání z domu, nakonec je T odhalen a zatčen), **Lakomec** (chamtivý Harpagon se chtěl oženit s mladou ženou, oproti tomu své děti nutil do sňatků kvůli financím)
architektura: strožejší, trojúhelníkový štít a řecké sloupy (dórský, jónský); klasicismus je slohem šlechty (zámky, muzea, banky, kasárny); **Jacques Louis David** – **Napoleonova korunovace**; **W.A. Mozart**
J.W.Goethe (bohatá rodina, vystudoval práva, odjel do Itálie, po návratu se věnoval vědě a umění; mnohokrát navštívil Čechy (lázně), přeložil Kytici do Němčiny): **Utrpení mladého Werthera** (forma dopisů a záznamů, hl. hrdina se zamiluje do snoubenky svého přítele, nakonec se zastřelí; dílo mělo velký vliv na tehdejší generaci – napodobování, sebevraždy); **Vilém Meistera léta učednická a léta tovaryšská (výchovný román, protějšek Werthera)**, **Faust** (dramatická báseň, nespokojený vědec uzavírá smlouvu s ďáblem Mefistofelem, zamiluje se do Markétky – ta po smrti matky a bratra utopí Faustovo dítě; příběh se odehrává dále v Mezopotámii a Řecku; nakonec se snaží obnovit močál – pomoci lidem – v čemž nachází smysl života a je zachráněn před peklem)
Francie: Důsledek osvícenství: VFBR, velký vzrůst životní úrovně, vytvoření Encyklopedie; **Denis Diderot: Jakub fatalista a jeho pán** (filosofické otázky, můžeme život řídit nebo je vše dáno, zjistil že je vše náhoda)
divadlo a drama: Komédie comedii dell'arte Improvizace, pro nenáročné publikum; **Carlo Goldoni: Sluha dvou pánů** (zmatky v namlouvání a lásce tří párů, komické prvky přináší sluha Truffaldino)
realistická próza v Anglii: **Daniel Defoe: Život a zvláštní překvapující dobrodružství Robinsona Crusoe**, **námořníka z Yorku** (ztroskotat, na ostrově žil 28 let, ve všem viděl něco dobrého, dílo adaptoval socialismu **Josef Pleva** -zrušena návaznost na křesťanství); **Jonathan Swift: Gulliverovy cesty** (urození koně Hvajninimové, kteří neznají lež, odporné stvoření yuhů, kteří představují člověka, kritika technického pokroku)
6. **Světové a české drama a české divadlo od antiky do 19. století. Antika: Řecko: Aristofanés: Ptáci** (Sporná hra, dva Athéňané založí město v říši ptáků mezi nebem a zemí, brání tím průchodu obětí kouře a hladoví bohové jsou nuceni předat ptákům vládu.); **Aischylos: Oresta** (Agamemnon je pryč v boji, jeho žena ho podvede a zabije, Elektra pošle svého bratra Oresta pryč. Má ještě sestru, kterou má matka ráda, Elektru však ne. Orest se vrátí a otce pomstí ale je pak pronásledován Eringiemi.); **Euripidés: Médea** (Medea pomáhá svému muži získat zlaté rouno, on ji však později opouští. Medea se mstí vraždou jeho nové manželky a také dětí, které s ním měla.); **Řím: Titus M. Plautus: Komédie o hrnci** (Pán jednoho sluhu si dává měch na noc k ústům, aby mu neunikal dech. Druhý se ptá, jestli si nezacpává i dolní otvor, aby mu nic neuniklo.); **Středověk: Mastičkář** (Zesměšnění biblického motivu, tři Marie nakupují masti na pomazání Ježíše.); **Novověk: renesance: Shakespeare: Kupec benátský** (Muž se zamiluje do ženy, ale nemá na námluvy. Žádá o peníze Antonia, který však všechny peníze investoval do lodí. Jdou si půjčit k židovskému Shaylockovi. Libra masa, sňatek milenců + druhé dvojice (jejich sluhů), prsteny, obhajoba ženy převlečené za muže (smí si vzít maso ale ne krev, jinak bude zabít), Shaylockovi utíká dcera i s penězi a musí se před soudem vzdát svého vyznání.); **Romeo a Julie** (Láska dvou milenců z odlišných rodů. Romeo zabíjí bratrance Julie čímž se vyostřuje situace. Tajně se vezmou avšak Romeo je vyděděn. Julie si bere látku, která způsobí, že dočasně vypadá jako by zemřela – aby si vyhnula sňatku s jiným mužem. Romeo si myslí že je mrtvá a páchá sebevraždu, stejně tak pak po probuzení Julie.); **klasicismus: Moliere: Lakomec** (Harpagon hromadí majetek, sám si chce vzít mladou ženu a svým dětem dát staré avšak bohaté protějšky.); **romantismus: Faust** (dramatická báseň, nespokojený vědec uzavírá smlouvu s ďáblem Mefistofelem, zamiluje se do Markétky – ta po smrti matky a bratra utopí Faustovo dítě; příběh se odehrává dále v Mezopotámii a Řecku; nakonec se snaží obnovit močál – pomoci lidem – v čemž nachází smysl života a je zachráněn před peklem); **Jirásek: Lucerna** (Dcera mlynáře Hanička a kněžna.); **realismus: Nikolaj V. Gogol: Revizor**); **F.M. Dostojevskij: Zločin a trest** (Muž promyšlí svůj zločin. Chce vzít domácí sekeru a před tím než se vrátí ji po vraždě zase vrátit. Domácí však nechce odejít.);
7. **Romantismus v českém a evropském umění a literatuře** **Romantismus: termín pro: umělecký sloh, literární-výtvarné-hudební umění; vyznačuje se:** touha po nepřítomném (neuspokojenost), intenzivní citlivost, zobrazení jevu v polaritě; užívá se: únik v čase (např. do minulosti středověkých rytířů), únik v prostoru

- (exotické krajiny), **touha po nekonečnu** (oslavování neurčitěho boha); **romantická touha** se projevuje u hrdinů: citová krize, prázdnota, nespokojenost (např. u Goethova Werthera); **individualismus** – osobitost: hrdost na svou odlišnost (např. Máchův Vilém); **zvláštnosti**: nezajímá se o obecné jevy jako klasicismus; **působivé vyjádření**: vyhýbá se abstraktním významům, užívá hudebnost verše; **polarita hrdiny**: hrdina je v kontrastu (ušlechtilá duše X (nízké společenské postavení nebo ošklivos) např. Quasimodo; **polarita ve výstavbě**: tragika X komika; **polarita formy**: poezie X próza; lyrika X epika; **líčené lidských citů**;
- Allan Poe**: báseň **Havran** (Muž se ptá na svou zesnulou ženu. Havran – prorok opakuje pouze - Už víckrát ne. Muž se s milou nesetká ani po smrti.); **Victor Hugo**: **Chrám Matky boží v Paříži** (Quasimodo je odsouzen za únos cikánky a je tvrdě bičován na pranýři. Poté je hodinu vystaven posměchu davu. Po čase žádá o pití, cikánka mu ji přinese a dav ji za to proklíná.); **Bídníci** (Hrdina je chycen strážníkem s kradeným stříbrem a je odveden zpět do chrámu. Mnich však říká, že mu stříbro daroval. Poté ho upozorňuje, že věci musí použít na konání dobra.); **Stendhal**: **Červený a černý** (Hlavní hrdina je u soudu, konstatuje svou chudobu, je smířený se svým osudem. Rozplakal ženy v síni.); **H.CH. Andersen**: **Je to naprosto jisté** (slepice); **Edgar Poe**: **Černý kocour** (Hrdina oběsí svého kocoura (Pluto) na zahradě, později se mu po něm začne stýskat, a tak si najde nového. Ten se mu však začne protivit a na těle se mu začne ukazovat skvrna ve tvaru šibenice. Když se ho rozhodne zabít, chce mu v tom zabránit žena, a tak zabije oba. Nakonec se prozradí před policií, když poklepe na zeď – ozve se řev kocoura.); **Herman Melville**: **Bílá velryba**; **Henry D. Thoreau**: **Walden aneb život v lesích** (Walden žije mimo společnost – opovrhuje jí, nechce platit daně. Jednoho dne se vydá do města pro spravenou botu, je zatčen, nebrání se, po propuštění se vrací ke stavbě svého přístřeší.); **Alexander Duma – starší**: **Tři mušketýři** (Romantičtí hrdinové.); **Karel May**: **Vinetou**; **K.H. Mácha**: **Máj** (Láska Viléma a Jarmilky.); **K. J. Erben**: **Kytice** (Poklad, Polednice, Vodník, Zlatý kolovrat, Svatební košile); **B. Němcová**: **Babička, Divá Bára** (Navzdory pověrám – nemá strach a pomáhá kamarádce zbavit se nežádoucího nápadníka.); **B. Němcová, K.J. Erben**: **pořádky**; možno přidat něco z realismu (následující);
8. **(Kritický) realismus v českém a evropském umění a literatuře** **Realismus**: Objektivní umělecké zobrazení skutečnosti.; později také kriticky hodnotí: **kritický realismus**; **předchůdci**: **Daniel Defoe**: **Robinson Crusoe**; **Jonathan Swift**: **Gulliverovy cesty** (); **char. krit. real.**: diagnóza negativních aspektů lidí apod.; obsahuje **subjektivní** (nezasahovali však na rozdíl od romantismu do děje) a **objektivní** prvky; **Témata krit. real.**: svár lidských **vášní, křivda** (sociální, národnostní, majetková); **literární metody**.: **typizace**: hrdinové ztělesňují určité typy; **prostředí**: Postavy jsou ve vztahu s prostředím a jsou jím formováni; postavy kritice. realismu jsou obvykle ve městě (*romantismus*: venkov); **vývoj**: Vlastnosti postav nejsou dány jednou provždy jako v klasicismu, vyvíjejí se.; **rozdělení**: **expoze**(rámec pro pozdější konflikt), **krize**(vystupňování zápletky, komplikace děje); **rozuzlení**(osvětlení tajemství); **další umění**: **stavby**: Bourají se hradby, města se rozšiřují, obchodní domy; **malířství**: především krajiny – odchod z ateliérů; **hudba**: hudba sledující určitý námět (opery); **arivismus**: Následuje po romantismu; **znaky**: snaha o společenské vyniknutí, úcta k faktům, účelnost, silnější vyhrává (**Darwin**); **naturalismus**: = přírodní, přirozený; řeší temné stránky lidského života (alkoholismus); jedná se o vyústění kritického realismu; **charakteristika**: objektivní záznam skutečnosti; **postavy** především **jako objekti** (dědičné postižení, podléhání temným pudům, příslušnost k společenské vrstvě); **drastické scény**; **Honoré de Balzac**: **Evženie Grandetová** (Boháč Grandet je velice dobrý obchodník, nikdo to však o něm neví.); **Charles Dickens**: **David Copperfield** (David se vrací domů z prázdnin, kde ho čeká matka s novým manželem. Je mu vše zakázáno, přes den musí sedět v obývacím pokoji, těší se jen až bude moci jít spát.); **Gustave Flaubert**: **Paní Bovaryová** (Žena je nespokojená se svým životem, závidím vyšším vrstvám, je těhotná. Manžel se rozhodne si najít práci na venkově, protože jí doktor doporučil čerstvý vzduch.); **Emflie Zola**: **Zabiják** (Žena již druhý den vyhlíží manžela. Soused ji přemluví, aby s ním šla do kavárny. Když se vrací domů, nachází jej ve zvratkách na posteli. Muž ji přemlouvá, aby přespala u něj.); **I.S. Turgeněv**: **Birjuk** (Obávaný hajný nalézá v lese ztraceného lovce, v bouřce ho bere do své chatrče, kde jeho dcera. Slyší potom jak někdo kácí stromy, chytí ho, ale ten ho uprosí – kradl z bídy.); **F.M. Dostojevskij**: **Zločin a trest** (Muž promýšlí svůj zločin. Chce vzít domácí sekeru a před tím než se vrátí ji po vraždě zase vrátit. Domácí však nechce odejít.); **Henry D. Thoreau**: **Walden aneb život v lesích** (Walden žije mimo společnost – opovrhuje jí, nechce platit daně. Jednoho dne se vydá do města pro spravenou botu, je zatčen, nebrání se, po propuštění se vrací ke stavbě svého přístřeší.); **Nikolaj V. Gogol**: **Revizor** (); **Ladislav Stroupežnický**: **Naši furiantí** (); **J. Verne**: **Pět neděl v balóně** (); **Jan Neruda**: **Povídky Malostranské (Pan Ryšánek a pan Schlegel**. Nemluví spolu kvůli ženě. Po nemoci Ryšánka opět začínají. **Přivedla žebráka na mizinu**. Jiná žebráčka začala o hodném žebrákovi, kterého měl každý rád, rozhlašovat, že je ve skutečnosti bohatý. Od té doby jím všichni opovrhovali. Končí to jeho smrtí.); **A. Jirásek**: **F.L. Věk** (O kupci, podporujícím národní obrození. Jeho soused měl Bibli králickou, byla mu však odňata. Myslel si, že ho Věk udal. Poté se dostal na studie a získal zde tuto Bibli, poslal ji tedy svému sousedovi.); **K.H. Borovský**: **Král Lávra** (Dobry král měl jednu vadu, jednou za rok se holíval a holiče vždy popravil. Jednoho dne byl uprosen a domluvil se tak s holičem, že jej bude holit stále a on jej ušetří, nesmí však říci nikomu co viděl – oslí uši. Souhlasil avšak musel to pošeptat alespoň vrbě – pro odlehčení. Jednoho dne basař uřízl větve na kolíček a na bále pak se všichni dozvěděli pravdu o králi.); **Tyrolské elegie** ();
9. **Sci-fi a fantastická literatura. Informace a informační zdroje. Celá kniha**: **J. Swift**: **Gulliverovy cesty** (předchůdce fantasy); **Ray Bradbury**: **Mart'anská kronika** (Popisuje první neúspěšné pokusy o kolonizaci Marsu až po ty úspěšné. Zalesnění Marsu. Atomová válka na zemi.); **I. Asimov**: **Já, robot** (pouze film); **J.R.R.**

- Tolkien: Pán prstenů - 1. díl** (kniha + film; u dalších dílů pouze film); **Karel Čapek: R.U.R.** (Helena přijíždí na ostrov výroby robotů. Roboti se později bouří a chtějí recept na výrobu robotů, který však Helena zničila. Zabíjejí všechny kromě jednoho. Nakonec se objevuje u robotů láska.); **Aldous Huxley: Konec civilizace** (Lidé se již nerodí nýbrž vyrábějí. Jsou kastováni, berou drogu jménem Soma. Existuje rezervace, kde se žije postaru, tam se omylem dostává žena se synem z nového světa. Podaří se jim opustit rezervaci, matka se předává Somou, syn není schopen žít v nové zvrácené společnosti a páchá sebevraždu.); **J. Verne: Cesta do středu země** (Profesor se se svým synovcem vydává na cestu do středu země, aby dokázal, že se zde nachází život. Prožívají mnohá dobrodružství, setkávají se s prehistorickými živočichy, také s lidmi. Zpět se dostávají s výbuchem sopky.) **Ukázky: E.A. Poe: Pád do Maelströmu** (Námořník vypráví o tom, jak se zachránil z vodního víru díky sudu.);
- Informace:** zpráva, sdělení; v kybernetice údaj, hodnota, data – strojově zpracovatelná. **Odborné informace:** podle *obsahu* (přírodovědecké,...), podle *formy* (formální, neformální,...), *účelu* (průmysl, statistika, vláda); **Jazyk:** souhrn dorozumívacích prostředků – zvuky, písmena, užívá se k šíření informací, **umělý jazyk:** programovací – pro komunikaci s počítačem; **Komunikace:** = přenos informací, nutná srozumitelnost, *řeč, papír, CD*; **Informatika:** = **přenos a zpracování odborných informací**; Počátky v propojování knihoven s výpočetními středisky, automatizované zpracování odborných informací; **informační věda:** řeší podstatu a vlastnosti informace; získávání, zpracování, uchování a poskytování informace ve společnosti; **Využití informací:** Nejdůležitější je mít přehled, orientace v inf. pramenech; **šíření informací: energie** (řeč, vysílání) – není možné časově či prostorově přenášet, **hmota** (papír, CD) – je možný přenos a archivace; **Rozdělení informací:** a) způsob publikování (periodické,...) b) zpracovanost (primární, sekundární,...) c) původnost (nové informace x staré); **Rozdělení primárních dokumentů: encyklopedie** (abecední uspořádání hesel), **příručky** (vědecké, manuály,...), **časopisy** (odborné, vědecké – obsahují recenze), **periodické sborníky** (ediční činnost vysokých škol), **ročenky** (vydávají organizace, obsahuje např. statistiky, inf. o činnosti během roku), **noviny** (aktuální politické, hospodářské, kulturní, sportovní zpravodajství), **nepravá periodika** (vycházejí nepravidelně, ale přesto vícekrát), **separáty** (např. část časopisu); **sekundární dokumenty:** informují o existenci primárních; **bibliografie** (dokumentační záznamy – jméno autora, název díla, vydavatelské údaje, rozsah; druhem bibliografie je **rešerše**, která je určená pro konkrétní lidi, významné pro vědce, aby se nezabývali již hotovými věcmi), **anotace** (charakteristika obsahu), **referát** (podrobnější než anotace), **rejstřík** (seznam hesel doplněných o odkaz na místo v dokumentu, např. autorský rejstřík)
10. **Moderní básnické směry na přelomu století, významní tvůrci poezie.** V této době je rychlé životní tempo, konkurenční boj, chaos, roste napětí a pesimistický pohled na život. **Rozchod umělců s obecně přijatými způsoby. Poezie založena na:** obraznosti extrémních prožitků, smyslovém vnímání, fantazii umělce, snaha čtenáře o pochopení autora; Vznikly nové umělecké směry: **Impresionismus** (Sdělení bezprostředního dojmu, nálady, potlačení rozumu, volné řazení zrakových a sluchových dojmů; **Verlaine, Šrámek**), **Symbolismus** (Vyjadřování pomocí náznaků, symbolů, přenášení významů, abstraktní představy, asociace. Snaží se vsugerovat pocit. **Baudelaire, Verlaine, Rimbaud**), **Dekadence** (ze slova *úpadek*; reakce na úpadek, touhu po majetku, zálíbení ve smutku, nudě, opovržení životem, únik z reálného života do světa snů, víra v nadpřirozený svět; **Verlaine, Hlaváček; Oscar Wilde: Obraz Doriana Graye** – dekadentní postava- malíř, záleží jí víc na věcech než na lidech); **prokletí básníci:** Ve své době nepochopeni, vzbuzovali ostrou kritiku, žili odvázaný život – alkohol, drogy, hledají tzv. *ošklivou krásu*; **Charles Baudelaire** (Básník a překladatel, zakladatel moderní poezie, symbolista, užíval opium, hašiš a byl souzen za nemorální chování – velká pokuta, báseň **Zdechlina** – kontrast života a smrti - **oxymórony**, úcta k přírodě, násobení smyslových vjemů, zvuky a pohyby, v závěru vztah k dívce; **Vztahy** – vztah člověka k přírodě); **Paul Verlaine** (Symbolista, toulal se Evropou s Rimbaudem, je ženatý avšak homosexuál, za jeho postřelení je vězněn. **Básnické umění** – o tom, jak by měl vypadat symbolismus – především hudba, nestrojenost, nečekaná slova až matoucí, *pointa* nesmí být jasná; napsal také *div. hru Úplné zatmění* o svém vztahu s Rimbaudem); **J.A. Rimbaud** (Velmi mladý, jeho matka neměla radost z jeho činnosti. Již od 15 let tvořil úžasná básnická díla, některá vydána až posmrtně Verlainem. Byla mu amputována noha, byl mladý. **Opilý koráb** – nikdy neviděl moře avšak velmi věrně jej vystihuje, **Mé bohémství** – vzpomínka na volnost a bohémský život spojený s múzou); **90. léta v ČR** – politická krize, realismus je odmítán, je vydán **Manifest České moderny:** Obsahem je to, že by každý měl psát tak jak cítí. Odsuzují to, co už bylo 100x řečeno. Hlásí se k individualismu. Manifest podpořili: **Sova, Šalda, Machar, Mrštík,...**; **J.S. Machr** (Z politických důvodů odešel, vrátil se po vzniku Československa. **Zde by měly kvést růže** – Postavení žen ve společnosti, kritika měšťanstva), **A. Sova** (Nejlepší český impresionista a symbolista, samotář. **Soucítí a vzdor** – každá radost musí být vykoupena hořkostí); **generace buřičů 90. let** – Vycházeli z dekadence, bouří se proti autoritám a proti všemu starému, často se uchylují k satanismu, **Stanislav Neumann** (V 18 zatčen, odsouzen na rok ve vězení. **Zpěv zimní** – popis zimy); **Viktor Dyk** (Satanista, vedl bohémský život, zatčen za velezradu. **A porta inferi** (Od brány pekelné) – **Píseň podzimní** – Volá po bouři.); **Karel Toman** (Cestoval po celé Evropě. **Torzo života** – Natrhá mák a dá jej světicí na lože.); **Fraňa Šrámek** (Antimilitarista. Vězněn za účast v demonstracích. **Píšu mi psaní** – Báseň o tom, jak byl povolán na vojnu.); **Splav** – Touha po přírodě a obyčejném životě se ženou vojáka.; **Raport** – O tom, jak voják ve snu zemřel vedle velitelova koně. Kůň se začal ptát, proč musí zemřít a už nemůže žít. Voják proto prosí, aby byli koně ušetřeni, protože neví co má odpovědět, když se ptají, proč musí zemřít.);
11. **Obraz první světové války ve světové a české literatuře na základě četby Erich Maria Remarque: Na**

- západní frontě klid** (Studenti se jako dobrovolníci přidávají zapojí do války. Poznávají smrt, někteří umírají. Doma na dovolené Pavel zjišťuje, že si s lidmi nerozumí. Po návratu se ztrácí na průzkumu a je nucen počkat v úkrytu, kam se dostává Francouz, kterého Pavel zabíjí. Má výčitky. Poslednímu kamarádovi nakonec amputují nohu, on sám umírá, když se blíží konec války.); **Jaroslav Hašek: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války** (Vše začíná vraždou Ferdinanda. Švejk zvěstuje válku, za což je zatčen tajným policistou a následně poslán do blázince. Když válka vypukne i přes své revma se vydává v koleč. křesle k odvodu. Následuje garnizóna, dále příběhy s kurátem Katzem, poté je Švejk ve službách Lukáše.); **Joseph Roth** (1894 – 1939) – Židovská rodina, jako dobrovolník bojoval v I. sv. válce, po válce novinářem, román **Job** (Příběh prostého člověka, biblický námět, učitel (žid) – stíhán životními prohrami); **Pochod Radeckého. 1932** (Člen rodiny zachrání císaře Františka Josefa a je povýšen do šlechtického stavu. Protestuje, nakonec se ho vzdává. Jeho syn se stane svědomitým katem. Vnuč hledá smysl existence, pije, dělá dluhy. Sarajevský atentát ho donutí k návratu, je zabit při snaze zajistit vojákům vodu.); **Carl Sandburg** (USA; 1878 – 1967): **báseň Zabijáci** (o tom jak mladí lidé umírají ve válce); **S.K. Neumann: Válčení civilistovo** (Ukázka vypráví o tom, jak v poli kopl kůň jednoho muže, a protože je operace nemožná, nakonec umírá. Vypravěč si mezi tím povídá s doktorem, který se ani nesnaží něco dělat, protože ví, že by ho nezachránil.); **František Halas: báseň Mazurské bažiny** (česká válečná poezie, báseň je z prostředí bojiště, jsou zde šrapnely, mrtví lidé, volání maminky); **Fráňa Šrámek: báseň Splav** (O tom, jak by chtěl potkat dívku v lukách, v přirozeném prostředí, přírodě. Jedná se o kontrast s válkou, jako nepřirozenou věc v kontrastu s přírodou a touhou vojáka vrátit se domů); **báseň Raport** ze sb. **Modrý a rudý** (Vypráví o snu vojáka z bojiště, jak byl střelen a vedle něj padl kůň. Ten se začal ptát, proč už nemůže dál žít. Proto voják prosí svého velitele, aby šetřil koně, protože zvířata se pak ptají a on nedokáže odpovědět.)
12. **Historie od antiky po současnost + osobnosti. Husitská doba. Starověk:** Hebrejská **Bible: SZ:** Král Saul, David, Šalamoun (přečíst test !), **NZ:** Evangelium sv. Lukáše, král Herodes I; **Eduard Petiška: Staré řecké báje a pověsti (Trojská válka:** Paris, Helena, Agamemnon, Achilles, Hektor); **Středověk Život Konstantinův** (Líčí narození Konstantina a jeho sen, jak si měl vybrat ženu z celé vesnice. Poté byl povolán Rostislavem, aby šířil boží slovo.); **První staroslověnská legenda o sv. Václavu (Život svatého Václava:** Narození Václava a jeho studie nejdříve slovanských knih a následně latinských. Po smrti svého otce se stal panovníkem. Byl dobrý, dobrotivý k chudým, věřil v Boha. Knížatům se však nelíbilo, že je jejich panovník tak mladý, a tak namluvili jeho bratru Boleslavovi, že se proti němu Václav i se svými muži a matkou spiknul a že jej chce zabít. Boleslav tedy začal plánovat zabití Václava, což učinil se svými komplici ve svém sídle po svěcení kostela. Jeho matka zajistila jeho pochování a následně utekla, protože jí také hrozila smrt od Boleslava.); **Kosmas: Chronica boemorum** (Historie Čech, příchod lidí na toto území, jeho pojmenování v Řípu. Všechno bylo všech, každý spal tam kde ho zastihla noc, neměli zbraně na válčení. Později začali být lidé chamtiví a chodili k moudrému Krokovi, aby je rozsuzoval. Měl tři dcery. Libuše se později stala vůdkyní, ale při řešení sporu s muži byla její ženská vláda zpochybněna. Libuše tedy slíbila, že si najde manžela.); **Alexandreida** (Příběh Alexandra jehož učitelem byl Aristoteles. Popisuje, jaký by měl být dobrý panovník a Alexandrovy úspěchy v bitvách. Později přestává dodržovat Ar. rady a umírá v Babylonu – napije se otráveného vína.); **Karel IV: Vita Caroli** (O životě Karla IV, obnovování moci v Čechách (zámky a hrady) a problémy s otcem.); **Jaroslav Vrchlický: Noc na Karlštejně** (Karel IV vybuduje hrad, kde přechovává korunovační klenoty. Žádná žena zde nesmí nocovat. Jeho žárlivá žena se však převléká za páže a vydává se za svým manželem.); **Novověk: Václav Hájek: Kronika Česká** (Příběh Václava, který se oddává neřestem a nevěnoval se povinností. Manželka mu to připomínala a ten jí chtěl zabít, a proto hledal důvod. Nezískal ho od jejího zpovědníka, a proto jej nechal svázaného hodit do vody. Nad jeho tělem se však ukázala svatozář, a tak jej nechali odnést do kostela. Potom Václav nechal zabít i toho, jež ho nechal pochovat. Další dva měl v plánu též zabít, ale dvořané mu to rozmluvili. Byl uvězněn, avšak prchnul z lázní, kde uplatil žebračku.) **Národní obrození: Josef Jungmann: O jazyku českém** (Rozmluva Čecha, člověka z Veleslavína a Němce o českém a německém jazyku); **historická postava: Victor Hugo: Chrám matky boží v Paříži** (Quasimodo je odsouzen za únos cikánky a je tvrdě bičován na pranýři. Poté je hodinu vystaven posměchu davu. Po čase žádá o pití, cikánka mu ji přinese a dav ji za to proklíná.); **A. Jirásek: F.L. Věk** (O kupci, podporujícím národní obrození. Jeho soused měl Bibli kralickou, byla mu však odňata. Myslel si, že ho Věk udal. Poté se dostal na studie a získal zde tuto Bibli, poslal ji tedy svému sousedovi.);
13. **Audiovizuální film 20. století. Némý film. Osobnosti filmu po druhé světové válce. Filmy: Vladislav Vančura: Před maturitou** (obsah); **Porter: Přepadení expresního vlaku** (western); **Marin Frič: Císařův pekař a Pekařův císař** (dvojrole Jan Werich), **Bílá nemoc** (Doktor má lék na vyléčení těžké smrtelné nemoci, jež se projevuje bílými skvrnami po těle. Nemoc dostává i vysoce postavený důstojník. Doktor však léčí pouze ty, jež nemohou podporovat válku a tak žádá jeho zřeknutí se funkce. Za neposkytnutí pomoci je doktor málem zavřen, ale postižený důstojník nakonec umírá (zastřelí se).); **Antonín Moskalyk: Babička** ; **Orson Welles: Občan Kane** (obsah); **Kevin Costner: Tanec s vlky** (obsah); **Steven Spielberg: Duel** (obsah), **Čelisti, Jurský park, Schindlerův seznam**; **Karel Zeman: Cesta do pravěku** (čtyři chlapi se skrze jeskyni vydají na loďce do pravěku a objevují prehistorický svět dinosaurů); **Woody Allen: Všechno co jste kdy chtěli vědět o sexu (ale báli jste se zeptat)** (několik epizod ztvárňujících různé sexuální aspekty; např. afrodiziakum, některé sexuální úchytky, mužské tělo řízené centrálou v mozku při styku se ženou); **David Lynch: Modrý samet** (obsah), **Zběsilost v srdci** (obsah); **M. Antonioni: Zvěščenina** (Zobrazuje moderní Anglii. Je zde módní fotograf, úspěšný, přesvědčený o dokonalosti svého díla. Jednoho dne vyfotí mileneckou dvojici v parku, žena chce fotky – nabízí za ně i své

- tělo. Po zvětšení zjišťuje, že zachytil vraždu, nachází na místě dokonce tělo. Tělo poté zmizí, stejně jako fotografie a on musí uznat, že se jednalo pouze o iluzi.); **Juraj Herz: Spalovač mrtvol** (Pracovník krematoria pod vlivem nacistické okupace zabíjí celou svou rodinu s představou, že je osvobozuje.); **Miloš Forman: Přelet nad kukaččím hnízdem** (obsah); **Jiří Krejčík>: Vyšší princip** (obsah); **Václav Vorlíček: Pane, vy jste vdova** (obsah);
- 1897 – bezdrátový přenos** audio signálu, **přenos video** signálu roku 1925; Televize se rozšířila až po **2. světové válce**, pravidelně začalo vysílat **BBC**, zpočátku pouze **živé** vysílání; se zavedením **mag. pásek** byl umožněn i záznam obrazového signálu (**reprízy**); Používali se normy **NTSC**, **PAL** či **SECAM**. Film přišel s barevným, **širokoúhlým obrazem** a stereofonním zvukem; film se rozvíjel s rozvojem techniky (**videokamera**, videorekordér, videokazeta); **videoklip** – krátká montáž hudby a obrazu (**Beatles**, Rolling Stones); zlom mezi **němým a zvukovým filmem – konec 20. let**; výsady filmu: jakékoliv prostředí, detail, **střih**, montáž, **trik**, místo živých herců **pouze obraz**; s rozvojem filmu vzniklo filmové městečko **Hollywood**; v TV jsou velmi oblíbené seriály a **telenovely** (**Nemocnice na kraji města** – rodinný seriál – zobrazuje řadu běžných prostředí); film se stává stále více **zbožím** – více se **vydělává na video kazetách** než na návštěvnosti kin; **filmy o zločincích**: **Fantomas**; **fantastické výlety**: Cesta na Měsíc; **komedie**: Charles Chaplin (Kid, Zlaté opojení – hlavní postava tulák), Launek & Hardy (první Oskar, zaměření na ničení, destrukci symbolů, bezpředmětný humor); Buster Keaton (konkurence Chaplina, postava Frigo); **akční film**: Superman, Rambo; oblíbeným hercem je Sylvestrem Stallone či A.Schwarzenegger; **vědecko-fantastický film**: Georg Lucas – Hvězdné války, Větrelec, Terminátor; zfilmovaný 451 stupňů Fahrenheita či Planeta opic, King Kong (také katastrofický film); **špionážní film**: Agent 007 J. Bond (volně pokračování románu Iana Fleminga); **horor**: Psycho; F.F. Coppola – Kmotr; **poválečné filmy**: Jan Žižka, Švejk, Krakatit; Němá barikáda (natočil Otakar Vávra); **pohádky**: Jiří Trnka (Staré pověsti české), J. Brdečka (Smolíček), Bořivoj Zeman (Pyšná princezna), Smoljak a Svěrák, Martin Frič (císařův pekař – Pekařův císař); *Na zlepšení vztahu mezi filmem a literaturou se podíleli: Fellini, Bergman, M. Antonio, L. Bunuel, J.L. Godard, A. Tarkovský, A. Resnais, F. Vláčil, J. Menzel;*
14. **Vývoj světové prózy 1. pol. 20. st. + osobnosti** **Celá kniha: J.D.Salinger: Kdo chytá v žitě** (Holden, několikrát vyhozen ze školy, má rád sestru Phoebe, zážitek s prostitutkou, snídane s jeptiškami, chce odjet ale kvůli sestře si to rozmyslí); **Aldous Huxley: Konec civilizace** (Slova jako je otec, matka jsou zakázána, lidé se nerodí ale jsou vyráběni a predestinováni (kastováni), všichni jsou šťastní také díky droze Soma. Lenina a Bernard se vydávají do rezervace, kde se rodí děti normálně, berou zpět divocha Johna a jeho dříve civilizovanou matku. Po její smrti John utíká z civilizace, kterou pohrdá, ale z vtravosti reportérů je nucen se zasebevraždit.) **Ukázky: M. Proust: Hledání ztraceného času** (Hl. Postava si po vypití čaje (+ madlenka) vzpomíná na jistou událost, ale nemůže si plně vzpomenout. Po namáhavém snažení a odpočinku se mu daří vzpomínku vybast.); **Kavkovský styl**: Problematika lidské existence. Proflínání snovosti s realitou. **F. Kafka: Proměna** (Gregor se promění za ošklivý hmyz. Dříve se staral o rodinu, teď musí všichni chodit do práce. Rodina se za něj stydí a přemýšlí jak se jej zbavit, otec jej zraní. Nakonec Gregor zemře, protože nejí a rodina je spokojena.); **J. Leon: Bílý tesák** (Pes, týraný majitelem Hezounem je téměř zabit v souboji s buldokem. Je odkoupen Scott a Mattem, kteří ho nejdříve pro jeho přílišnou agresivitu chtějí zabít. Nakonec to neudělají, protože je inteligentní (pozná pušku apod.)); **Hemingwayovský styl**: metoda ledovce, hl. postava – obvykle muž – který musí obstát ve zkoušce; **E. Hemingway: Můj táta** (Syn vypráví o svém otci žokejovi, jak si udržuje váhu běháním a skákáním přes švihadlo. Později začal závody prohrávat a místo běhání pít whisky. Také už tolik nejezdil, ale pak si koupil vlastního koně a začal jezdit na sebe. Při druhém závodě spadnul a zemřel. Syn ještě slyšel lidi, jak ho pomlouvají kvůli alkoholu.); **M Bulgakov: Psí srdce** (Vědec Filipovič a jeho asistent Bormental přeooperoval psa na člověka (za pomoci orgánů alkoholika). Barykov se chová podobně jako dárce orgánů, dělá problémy, chce si také vzít ženu, které neřekl o svém původu. Barykov se snaží zabít Bormental a je přeooperován zpět.); **D.H. Lawrence: Milenec lady Chatterleyové** (Žena vdaná za pracovní vyčerpaného muže – žádný sex. Rozplácne se při pohledu na obcující slepice. Následuje sex s myslivcem.); **J. Conrad: Srdce temnoty** (Putování kapitána do srdce Afriky. Vidí zde otrokáře s otroky. Když schází z cesty, vidí hromadný hrob pro otroky. O kousek dál je místo, kde umírají zmoření otroci.); **Ernest Hemingway (*1899)**: Americký spisovatel, člen ztracené generace. Byl reportérem (i válečným). Velmi ovlivněn válkou, vyhledával nebezpečí. Psal spíše objektivně (bez citového zabarvení). Své postavy stavěl do mezních situací. **Aldous Huxley (*1894)**: Narozen v Británii. Po nemoci téměř oslepl, čímž se vyhnul boji v 1. sv. válce. Odstěhoval se do USA. Absolvoval metodu Přirozeného zlepšení zraku, díky níž mohl opět číst bez brýlí. Občas užíval drogu meskalin, o jejím působení napsal knihu **Brány vnímání**. Ovlivnil generaci hippies, který po jeho vzoru brali LSD, což s ním ale nemělo moc společného. **Jerome David Salinger (*1919)**: Americký spisovatel. Po absolvování základní školy byl vyslán na vojenskou akademii, která se stala základem pro jeho román Kdo chytá v žitě. Odjel do Vídně, aby pokračoval v obchodu svého otce, odjel měsíc před tím, než Rakousko připadlo Hitlerovi. Studoval u dlouholetého editora časopisu Story, který si všiml jeho talentu a pomohl mu vydat v časopise první povídku Mladí lidé.
15. **Publicistický styl, publicistika, kritika a představitelé. Zpravodajství: zpráva** (zprostředkovává závažné informace), **oznámení** (vztahuje se k budoucí události), **komuniké** (usnesení, oficiální prohlášení; podobná je **nóta** – diplomatická mezistátní korespondence), **inzerát, reportáž** (záznam z události, subjektivní názor; střídá

- se popisný postup s výkladovým a vypravěčským; **E.E. Kisch, K. Čapek, M. Majerová**); **Publicistické útvary s analytickým zaměřením: komentář** (blíží se zprávě, subjektivní, vyžaduje znalost oboru, uvádí se autor), **úvodník** (vychází z faktů – rozšiřuje je, méně subjektivní, autor se neuvádí – více osob), **interview** (rozhovor tazatele a dotazované osoby), **glosa** (poznámka na okraj, vyjadřuje se k problematice a naznačuje řešení), **recenze** (odborný posudek, posuzuje přednosti a nedostatky), **kritika** (nezaměřuje se na výrazně kladné či záporné aspekty), **debata** (střetnutí názorů); **Beletristické publicistické: fejeton** (lehký, vtipný sloh, zamyšlení), **sloupek** (aktuálnější, stručnější, konkrétnější), **medailon** (charakteristika určité osobnosti – typem je *nekrolog*), **reklama** (propaguj prodej, nadsázka, ironie, slovní hříčky, velikost písma); **revue** (časopis složený z mnoha materiálů různého charakteru, ne příliš periodický); **Počátek žurnalistiky: Václav Matěj Kramerius** a jeho tiskárna **Česká expedice** (80 knih a mnoho časopisů);
- Tiskové agentury: ČTK** (Česká tisková kancelář), **Reuters** (Velká Británie), **AFP** (Francie); **masmédia: prostředí jimiž se dostanou informace k příjemci od zdroje** (internet, TV, rádio, noviny); **investigativní: pátrat, slídit; informace musí být ověřené; účelem je zveřejňování zmlčených skutečností; čtení: lineární, selektivní; jazyková kultivovanost: slohově a jazykově přiměřené, přehledné, přesvědčivé, srozumitelné; literatura faktu: zpracované historických dokumentů, událostí – vkládá je do příběhu; podobá se reportáži (ta nevkládá fakta do příběhu); esej: podobá se úvaze, kratší, komentuje řešení, esejisté: F.X.Šalda:(kritik, chápa ji jako tvůrčí akt,) **Nová krása** (); **O nejmladší poezii české**(); **Mladé zápasy**(); **F. Peroutka** (novinář, kritik, vězňen v Dachau); **Z deníku žurnalistova;****
16. **Česká meziválečná próza. Představitelé v 1. pol.20.st. Druhy próz: Psychologická: Glazarová: Advent**(Žena má dítě, před jeho narozením však umírá otec. Později se vdává za sedláka, který má však ještě další poměr a oba se s ním mají spíše jako otroci. Syn často utíká z domu a vrací se až večer. Jednoho dne se nevrací a sedlák říká, že by bylo lepší, kdyby někde umřel. Nakonec sedlák i s milenkou uhoří ve stodole, po tom co po nich hrdinka hodí nevědomky lampu.); Rais; **satiricko-groteskní: Hašek: Švejk**(Vše začíná vraždou Ferdinanda. Švejk zvěstuje válku, za což je zatčen tajným policistou a následně poslán do blázince. Když válka vypukne i přes své revma se vydává v koleč. křesle k odvodu. Následuje garnizóna, dále příběhy s kurátem Katzem, poté je Švejk ve službách Lukáše.);); **demokratická: K. Čapek: Továrna na absolutno, Povídky Malostranské(Pan Ryšánek a pan Schlegel. Nemluví spolu kvůli ženě. Po nemoci Ryšánka opět začínají. Přivedla žebračka na mizinu. Jiná žebračka začala o hodném žebračovi, kterého měl každý rád, rozhlašovat, že je ve skutečnosti bohatý. Od té doby jím všichni opovrhovali. Končí to jeho smrtí.), Dášenska čili život štěňete, Bílá nemoc**(Doktor má lék na vyléčení těžké smrtelné nemoci, jež se projevuje bílými skvrnami po těle. Nemoc dostává i vysoce postavený důstojník. Doktor však léčí pouze ty, jež nemohou podporovat válku a tak žádá jeho zřeknutí se funkce. Za neposkytnutí pomoci je doktor málem zavražden, ale postižený důstojník nakonec umírá (zastřelí se.);); **John Steinbeck: O myších a lidech** (Dva dělníci se dostávají na statek, kde jsou zaměstnání. Jedne hloupý, druhý moudrý. Hloupý neustále vytváří problémy, až jednou omylem zabije manželku statkářova syna. Všichni ho honí a chtějí ho lynčovat, a pak zabít. Jeho společník ho však najde dřív a dopřeje mu klidnou smrt zastřelením.);); **Karel Poláček: Bylo nás pět** (Vypráví malý Petr, který se snaží mluvit jako dospělý. Příběh jeho dětství, snaží se obvykle uniknout před skutečností.);)
17. **Světová a česká poezie 1. pol. 20. st. Meziválečná poezie. Charakteristika doby: Prožitek z 1. sv. války (1914-1918); vzniká proletářská poezie** (Podpora levicových stran, reakce na revoluční události v Evropě, hlavní hrdinou je dělník.); **sdužení Devět sil** (Sdružení mladých, levicově smyšlejících umělců, předseda byl **Vladislav Vančura**); **1917 – říjnová revoluce** v Rusku; **1918 - vznik ČSR; 1920 – vznik poetismu** (Nezobrazuje problémy současného světa ani sociální problémy, opěvuje krásu světa; Devět sil); **1929 – hospodářská krize; 1938 – Mnichovská dohoda; 1939 – Vznik protektorátu Čechy a Morava + začátek 2. sv. války; Ve světě směry: futurismus** (Zakladatel: **F.T. Marinetti**; vnesl do literatury *pohyb, sílu, rychlost, odvahu*); **odmítá dosavadní formu umění** a společenské konvence; prolínání rovin, fantazie a obrazotvornost; zrušena interpunkce; rozšíření básnické slovníku o hovorové slova či **vulgarismy**, užívání hudebních a **matematických symbolů**,), **kubismus** (cube = krychle; ve stavebnictví se užívali **geometrické tvary**; malba: **Pablo Picasso**; snaha o zachycení **3d v 2d**); **surrealismus** (Vychází z učení **Sigmunda Freuda**; proud představ na základě asociací; **kontrast fantazie a rozumu**; vytváření nad-reality; volný verš bez interpunkce; **grafické uspořádání** – např. do tvaru Eiffelovy věže; vstupovali do **snů** (hypnóza) a zaznamenávali různé neobvyklé události z nich – skryté touhy, minulost apod.); **dadajismus** (DADA – hračka; **založeno na hře**, vznikl ve válečném období tanků, bombardérů a bojového plynu, důraz na **spontánnost** – náhodu, smích nesmyslům; uvolňování **proudu slov bez rozumu**); **expresionismus** (Zachycení pocitů ze strachu, osamocení, nemoci.Znaky: deformace, tmavé barvy, slovní jednoduchost. Počátky v Německu. Eduard **Munch**.); **Jiří Wolker: Proletářská poezie**, zemřel v 24 letech, člen KSČ; sbírka **Host do domu: Tvorba z mladších let, chlapecký pohled na svět; sbírka Těžká hodina: (Obsahuje stejnojmennou báseň, kterou píše těsně před svou smrtí. Je zde vidět přechod mladého člověka v dospělého muže.)** báseň: **Tvář za sklem: Bezstarostní lidé v kavárně náhle všichni zemřeli po příchodu mladého muže. Josef Hora: Socialistické smýšlení, přesto vyhozen z KSČ; sbírka Pracující den: báseň Dělnická Madona: Zobrazení chudinského života, nakonec odchod do války; Jaroslav Seifert: Nobelova cena za literaturu, sbírka Město v slzách: Báseň nejpokornější: Popisuje v ní sebe; Píseň o dívkách: Všechny jsou jiné a zároveň každá stejná.; sbírka Poštovní holub: báseň Píseň: Něco končí a něco začíná. **Vítězslav Nezval: Poetista a surrealista, sbírka Pantomima: báseň Abeceda: N** (od**

- hlavy až k patě milenek k milence láskou přitlačen) A (buď prostou chatrčí); **Edison**: Oslavuje všechny, kdo něco dokázali, vynálezce. Na začátku zachraňuje sebevraha před smrtí (byl to on sám?); **Konstantin Biebl**: **S lodí, jež dováží čaj a kávu**: O volnosti, touze odjet;
18. **Křesťansky orientovaná literatura**. **Bible**. **Meditativní próza**: **Jakub Deml**: **Zapomenuté světlo** (O tom jak honí zvíře, ze kterého pak jeho společník vykrojil brzlík a spolu s dalším pánem si pochutnávají. Vypravěč je znechucen (sopel). Dále je zde příběh o umírající ženě, která před smrtí měnila tvář. Po smrti vypravěče následuje pes, který na něj jinak vždy štěkal. Vysvětluje mu, že pes má jeho, ale on že nemá nikoho.); **Moji přátelé** (Muž mluví se slepou dívkou. Muž říká, že on sice vidí, ale přesto je mnohdy slepý.); **ruralistická próza**: **Jan Čep**: **Dvojitý domov** (Roubal se svou ženou odchytili horskou krávu. Ta se zpočátku bránila práci, ale Roubal ji násilím přinutil. Nakonec ji zdolal – stejně jako sovu ženu. Jedné noci se však kráva vzhopila a začala na dvoře vyvádět. Nakonec sama přestala a vrátila se do chléva.); **Elegie** (Odehrává se na klidném venkově, kde dědeček vypráví příběhy vnučátkům. Jednoho dne dědeček zemřel.); **ruralismus** = Východiskem je český venkov. Rolník je představitel morálního zdraví a ekonomické jistoty. Základem je rodina. Po 1. Sv. válce dochází k degeneraci i na venkově, rozpad rodin. Píše o tom **František Křelina**: **Puklý chrám**; **historická próza**: **Jaroslav Durych**: **Bloudění**, 3 historické anekdoty, povídky: **Rekviem – Kurýr** (Kurýr jede k Olomouci, je hladový a stejně jako kůň vyčerpaný. Na místě předává psaní s výzvou ke vzpouře proti císaři. Kurýr sám to však nevěděl a potom co mezi místními nalézá několik svých známých, znechuceně utíká.); **Budějovická louka**, **Valdice**; **česká poezie**: **Jan Zahradníček**: **Jaro** (O lásce k ženě.); **Svatý Václav** (O tom, že všechno je nejisté a všechno možné.); **Bohuslav Reynek**: **Stíny v letní noci**; **spirituální proud** - meditativní poezie: **Vladimír Holan**: **Noc s Hamletem** (volný verš, intelektuálně náročné dílo, zájem o člověka – jeho dramatech – lidský úděl – tehdejší události, řeší: Kdo jsme, odkud a kam jdeme, jsme či nejsme ztraceni, jaký je význam básnického umění, spojuje konkrétní s abstraktním); **Roark Bradford**: **Zalidňování země** (Humorné zobrazení Adama a Evy a jejich synů Kaina a Ábela. Ábel nepracuje a utahuje si z Kaina, ten po něm hodí kamenem. Bůh mu radí, aby odešel a založil rodinu. Odejde tedy a učiní tak.); **Karel Kryl**: **Salome** (Píseň o Salome, které za tanec král slíbil splnit přání. Ta si přála hlavu Jana Křtitele. Král svého slova dostal.); **Josef Thurber**: **Oliver a ostatní pštrosové** (Starý pštros vyučuje o dokonalosti pštrosů, všichni mu slepě důvěřují kromě Olivera. Oliver má vždy námitky, že někdo jiný je lepší. Nakonec učitel říká, že se umějí schovat před nebezpečím tím, že schovávají hlavu do písku. Když příběhlo stádo slonů, všichni kromě Olivera tak učinili a zemřeli. Oliver přežil za skálou.);
19. **Boj proti fašismu. Obraz druhé světové války. Celá kniha**: **Arnošt Lustig**: **Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou** (Židovka se vzepře a postřílí Němce v umývárně.); **Jan Drda**: **Vyšší princíp** (film od J. Krejčíka + ukázka); **Bohumil Hrabal**: **Ostře sledované vlaky** (Mladík zničí vlak plný zbraní ale sám při tom zemře.); **E.M. Remarque**: **Jiskra života** (O vězni 509 v kontrastu s důstojníkem SS Lebenthalem. Ten přichází o svůj majetek kvůli americkým bombardérům.); **Ukázky**: **Boris Polejov**: **Příběh opravdového člověka** (Ruský letec je nucen opustit své letadlo. Při dopadu na zem si vážně poraní nohy. Když se probudí, je málem rozšpán medvědem. Nakonec se po svých zničených nohou dostává na základnu, kde jsou mu amputovány nohy, přesto se opět vrací k válečnému letectvu.); **William Styron**: **Sophiina volba** (Sophia je nucena si vybrat, které z jejích dětí pošle na smrt a které si nechá. Nakonec se rozhoduje pro slabší Evu – tu pošle na smrt.); **Joseph Heller**: **Hlava XXII** (Pojednává o problematice ve válečné administrativě. Člověk, který je prohlášen za mrtvého, se marně snaží vrátit zpět do života.); **Anna Franková**: **Deník** (Židovská dívka popisuje události v krytu, kde se skrývá s dalšími Židy před Němci.); **Ladislav Fuks**: **Pan Theodor Mundstock** (Žid, připravující se na koncentrační tábor.); **Bertolt Brecht**: **Matka kuráž a její děti** (Na cestě je Verbíř a Kaprál, stěžují si, že nemohou nikoho získat na vojnu. Matka brání své děti před vojnou, to se jí však nedaří. Synové zemřou v boji, dcera když chce varovat město před útokem.); **Voskovec a Werich**: **Kat a blázen** (Blázen zakřičí na shromáždění na jezevčíka, ale je to chápáno tak, že jeho výkřik je adresován císaři. Je proto zavřen a děj se odehrává v žaláři. Blázen se kamarádí s katem a ten jej pak nechce popravít. Diví se mu proč se nebrání u soudu. Snaží se oddálat popravu.); **Karel Čapek**: **Bílá nemoc** (Doktor má lék na vyléčení těžké smrtelné nemoci, jež se projevuje bílými skvrnami po těle. Nemoc dostává i vysoce postavený důstojník. Doktor však léčí pouze ty, jež nemohou podporovat válku a tak žádá jeho zřeknutí se funkce. Za neposkytnutí pomoci je doktor málem zavřen, ale postižený důstojník nakonec umírá (zastřelí se).); **Spisovatelé, výtvarníci, režiséři** svou tvorbou a postojem přispívali k protifašistické orientaci veřejného mínění. **Boj proti fašismu**: Ve **filmové** tvorbě **Charles Chaplin**, v **dramatu** **B. Brecht**, ve **výtvarném umění** **Pablo Picasso**. Zápas s fašismem se projevoval také ve hrách Osvozeného divadla. Dalším příkladem boje je mezinárodní výstava karikatury a humoru v Praze. Byly zde ukázány fašistické hrůzy a odvaha umělců. **Po diplomatických protestech Německa byla řada kreseb odstraněna. Po Mnichovské dohodě mnoho básníků opouští soukromé žaly a začali vyjadřovat pocity národního hněvu a odhodlání lidu bránit svou republiku.** Vzniká **sdělná poezie**. (**Holan, Neumann, Nezval** (**Matka naděje**), **Seifert, Šrámek, Hrubín** (**Jobova noc**)); Z umělců byl popraven: **Fučík, Vančura**; v koncentračním táboře zahynul např. **Josef Čapek**; **Skupina 42** byla česká umělecká skupina. Základním programem skupiny je zaměření na město, vědomí, že technika je krásná i zruďná zároveň.
20. **Světové a české drama a české divadlo 20. století**. **Anglie**: **G.B. Shaw**: **Pygmalion** (**Diskusní komedie** plukovníka Pickeringa a profesora Higinse. Sázka ohledně Lízy. Podklad u sochaře Pygmaliona-zamiloval se

- do sochy-Afrodita soše dala řeč.); **symbolické drama:** Bertl Brecht (snaha aktivizovat diváka-epické divadlo): **Matka kuráž a její děti** (Na cestě je Verbíř a Kaprál, stěžují si, že nemohou nikoho získat na vojnu. Matka brání své děti před válkou, to se jí však nedaří. Synové zemřou v boji, dcera když chce varovat město před útokem.); **Švýcarsko: Friedrich Dürrenmatt: Fyzikové** (Nobius se nechá zavřít do blázince, aby nemusel prozrazovat světu své objevy. Navštěvují ho dva kolegové – Newton a Einstein (na tyto vědce si hrají po svém „pobláznění“) Jeden chce objev dát celému lidstvu, druhý pouze jedné straně, nakonec se shodnou na tom, že vše musí udržet v tajnosti a zůstávají v blázinci.); **Psychologické drama: USA: Eugene O'Neill: Cesta dlouhým dnem do noci (autobiografické dílo;** Obraz zničené rodiny. Je zde drogově závislá Mary, Tyron jež finančně zabezpečuje rodinu, syn Edmund který má souchotiny a druhý syn Janie. Členové jsou k sobě neteční nebo si na něco stěžují, žijí spolu nejspíš jen proto, že jim nic jiného nezbyvá.); **Artur Miller: Smrt obchodního cestujícího** (Biff byl u Olivera, aby od něj dostal práci. Omylem mu však vzal ze stolu propisku, a tak se bojí ztřešit schůzky, protože to vypadá jako krádež. Toto vypráví otci Willimu, který mu neustále skáče do řeči – jsou v hospodě. Za barem je druhý syn Happy.); **Absurdní drama:** obraz nepochopitelného světa, postavy jsou pasivní a bezmocné; **Václav Havel: Audience, Zahradní slavnost; Luigi Pirandello: Šest postav hledá autora**(Otec, Matka, dva synové a dvě dcery přerušují divadelní zkoušku. Žádají, aby mohli hrát, hledají autora, chtějí alespoň chvíli žít. Jedná se o zhmotněné postavy z divadelní hry.); **Francie: Samuel Beckett: Čekání na Godota** (Dva tuláci mluví o setkání s Godotem, který doposud nepřišel. Dále uvažují o sebevraždě v případě, že fiktivní Godot (představuje spasení) nepříjde. Strohá scéna, scénické poznámky.); **České divadlo: Červená sedma** (Červený = zakladatel, sedma – ironie toho, že členů bylo jen 6, parodovali hry a opery, vychází z *comedi dell arte*, později se profesionalizovala); **Eduard Bass**(Před vstupem do ČS působil v kabaretech, sám si psal výstupy, zasloužil se o její profesionalitu. **Překrásná píseň o svini a pávu**); **Jiří Červený** (Věnoval se kabaretu, nedbal na sebe, nepil a necestoval.); **Avantgardní divadlo: J. Voskovec, J. Werich** – aktuální dobové narážky (**Kat a blázen**); **František Burian** – v jeho dílech metafory, aktivizoval obecnost (rozhovory); **Semafor: SEdm MAJých FOrem, Šlitř, Suchý; Divadlo Jára Cimrmana: Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak:** Přednáška + hra; mystifikační humor (smyšlená postava J. Cimrmana); **Akt, Vyšetřování ztráty třídní knihy, Lijavec, Blaník, Dobití Severního pólu, Záškok, ...Socialisticky angažované divadlo: Vašek Káňa: Parta brusiče Karhana** (Berou pětiletku jako válku, chtějí jí stihnout ještě dříve).
21. **Německy psaná literatura a židovská kultura na našem území 20. stol. Celá kniha: E.M. Remarque: Na západní frontě klid (1.sv. válka) + Jiskra života (2.sv. válka); Ota Pavel: Smrt krásných srnců; A. Lustig: Modlitba pro Kateřinu Horvitzovou; Ukázky: L. Fuks: Pan Theodor Mundstock** (připravuje se na koncentrační tábor); **A. Franková: Deník** (deník dívky, která se s dalšími Židy schovává v krytu pod domem před Němci); **Franz Kafka: Proměna**(Gregor, který zabezpečoval rodinu se promění v hmyz. Otec ho později zraní jablkem. Nejl a umírá. Po jeho smrti má rodina klid.); **Heinrich Mann: Poddaný**(Diedrich je od malička zlý, vždy však chce být potrestán. Báł se autorit – strašidla, strážníka, profesora. Ve škole si vydobýval věci pláčem. Donášel na své spolužáky. Nutil židovského spolužáka kleknout před křížem.); **Zázračné dítě**(Před vystoupením obecnost ovlivněná reklamou tleská už předem. Poté přichází dítě a hraje na piáno. Všichni jsou uchváteni.); **Hermann Hesse: Stepní vlk**(Vypráví o vlku, který preferuje samotu. Odhání od sebe všechny lidi. Když dosahuje samoty, chce naopak společnost, ale nikdo už s ním nechce být.); **Egon Hostovský: Dobročinný večírek**(Anna jde za bohatým židem na pokoj, aby byla přistížena manželem. Přichází však její milenc, přistihne je v objetí. Dostává facku od Anny, potom jí zabíjí a páchá sebevraždu.); **Remarque (*1898):** Němec, vážně zraněn v 1. světové válce, po nástupu fašismu byl zakázán – jeho knihy veřejně páleny. Bylo mu odebráno občanství, emigroval do USA, jeho sestra zemřela v koncentračním táboře.
- Ota Pavel (*1930):** Syn židovského Leo Poppera. Jeho bratři i otec šli do konc. tábora, ale vrátili se z něj. Byl sportovním redaktorem -> hodně cestoval. Některé jeho prózy zfilmovány.
- Lustig (*1926):** Byl poslán do Terezína + další konc. tábory. Uprchl z transportu smrti (Dachau). Byl zpravodajem, redaktorem i scénáristou filmu. Emigroval do Jugoslávie, Izraele, USA. Nakonec se stal redaktorem české verze Playboye.
22. **Humor a satira v literatuře od antiky po současnost. Antika: Aristofanés: Ptáci** (Sporná hra, dva Athéňané založí město v říši ptáků mezi nebem a zemí, brání tím průchodu obětního kouře a hladoví bohové jsou nuceni předat ptákům vládu.); **G.E. Arbiter: Hostina u Trimalchiona** (Na hostině návštěvníci nejdříve zachraňují otroka, který přišel o pánův kabát. Poté si dopřávají královské hostiny. Jeden otrok upouští stříbrný táč – je zpohlavkován a táč vyhozen se smetím.); **Řím: Titus M. Plautus: Komedie o hrci** (Pán jednoho sluhu si dává měch na noc k ústům, aby mu neunikal dech. Druhý se ptá, jestli si nezacpává i dolní otvor, aby mu nic neuniklo.); **Středověk: Mastičkář** (Zesměšnění biblického motivu, tři Marie nakupují masti na pomazání Ježíše.); **Podkoník a žák**(Spor mezi žákem a panským sluhou o to, kdo ose má lépe, končí rvačkou naznačující nouzi obou.); **Novověk (renaissance): Shakespeare: Komedie plná omylů** (Kupec měl dva syny - dvojčata a dva sluhy - dvojčata. Byl neustále na cestách, a tak za ním jela manželka. V bouři se rozdělila loď a jeden syn se sluhou se ztratil. Druhý syn později začal bratra hledat. Otec pak začal hledat syny. Jeden syn si nechává udělat řetízek pro manželku, ale zlatník ho předává druhému synovi. Po prvním chce peníze - nechává ho zavřít, protože nechce zaplatit. Manželka si také splete svého manžela a obědvá s jeho dvojčetem, který se však začíná dvořit její sestře. Skutečného manžela pak nechce pustit do domu. Rovněž sluhové se prolínají - jeden

- dostane úkol, druhý ho má splnit. Nakonec se ukáže, že kupcova manželka byla v klášteře a vše se vyjasňuje.), **Kupec benátský** (Muž se zamiluje do ženy, ale nemá na námluvy. Žádá o peníze Antonia, který však všechny peníze investoval do lodí. Jdou si půjčit k židovskému Shaylockovi. Libra masa, sňatek milenců + druhé dvojice (jejich sluhů), prsteny, obhajoba ženy převlečené za muže (smí si vzít maso ale ne krev, jinak bude zabit), Shaylockovi utíká dcera i s penězi a musí se před soudem vzdát svého vyznání.); **Cervantes Saavedra: Důmyslný rytíř Don Quixote de la Mancha** (Parodie na rytíře. Hrdina bojuje v předem ztracené bitvě, sloužil milované ženě, kterou si ztotožnil s venkovskou dívkou. Zápasil s větrnými mlýny (obří). Při návštěvě hostince si myslí, že je na hradu. Je doprovázen sluhou Sanchem Panzou. Před smrtí procítá ze snu, avšak jeho okolí se zatím jeho svět začal líbit.); **Novověk (klasicismus): Moliere: Lakomec** (Harpagon hromadí majetek, sám si chce vzít mladou ženu a svým dětem dát staré avšak bohaté protějšky.); **19. století: K.H. Borovský: Král Lávra** (Dobry král měl jednu vadu, jednou za rok se holíval a holiče vždy popravil. Jednoho dne byl uprosen a domluvil se tak s holičem, že jej bude holiť stále a on jej ušetří, nesmí však říci nikomu co viděl – oslí uši. Souhlasil avšak musel to pošeptat alespoň vrbě – pro odlehčení. Jednoho dne basař uřízl větve na kolíček a na bále pak se všichni dozvěděli pravdu o králi.); **20. století: J. Hašek: Švejk; J. Škvorecký: Tankový prapor** (Spory mezi účastníky brané povinnosti a jejich nadřizenými vojáky z povolání.), **V+W: Kat a blázen, Balada z hadrů** (Nezaměstnaní se sejdou v cihelně, kde chtějí přespat. Přichází student s kostýmy a rozhodují se, že si zahrají hru. Jsou zde písně na motiv Villonovi básně. Villon svádí Kateřinu, ta ho využívá, tak že ho obviňuje z krádeže zlata jejího manžela, které pomohla ukrást se svým milencem Filipem.); **B.Hrabal: Obsluhoval jsem anglického krále, Divadlo Jára Cimrma: Vyšetřování ztráty třídní knihy, Dobyť severního pólu; V. Havel: Zahradní slavnost, Audience** (Havel je skladníkem, kde musí pracovat, protože je jeho tvorba nebezpečná pro komunistický režim. Rozhovor s hloupým opilým nadřizeným.); **satira: pomocí humoru, ironie, sarkasmu, nadsázky** pojmenovává či odsuzuje záporné společenské jevy či lidské vlastnosti; např. **Aristofanes: Ptáci; Hašek ironie: Skrytý výsměch** vyjádřený opačným smyslem, **Voltaire, Vaculík; sarkasmus: Výsměch, kritika, ironie; karikatura: Zveličování záporných rysů, malíř Francisco Goya; Molier: Lakomec; parodie: Zlehčení vážného díla, zachovává původní charakteristické rysy; epigram: Nápisová píseň, krátká, adresná.; humor: forma vtipného vyjadřování, zlehčování situace, G.B. Shaw: Pygmalion** (Diskuzní komedie plukovníka Pickeringa a profesora Higinse. Sázka ohledně Lízy.) - muzikál **My fair lady; komiks: hrdinové a akce v obrazech, krátké promluvy či zvuky, Walt Disney; kabaret: Původně prostor v zábavném podniku, kde herci či autoři předváděli výstupy k pobavení publika, improvizace, E. Bass, Jiří Červenka (Červená sedma); groteska: Nadsázka – např. výtvarný ornament z lidských propletenců, staví na protikladu;**
23. **Hlavní proudy české poezie po roce 1945, František Halas** (spojuje konkrétní s abstraktním, novotvary,); sbírka: **V řadě** (obava z nastupující studené války): básně: **Barikáda** (Popis boje a utlačování Židů.), sbírka **A co?** (zobrazuje svět po 2. Sv. válce, lásku k přírodě; básně **A co básník**); **Vladimír Holan: Rudoarmějci** (rozděleno na kresby; **XV:** nabídl mladé dívce květiny, která odmítla, stařena přijala; **IX:** Granátem chtěl ulovit ryby, pak si to rozmyslel. Omylem zabil úhoře.); sbírka **Na postupu**: básně: **Matka** (Zobrazení pečlivé matky.); básně **Noc s Hamletem** (volný verš, intelektuálně náročné dílo, zájem o člověka – jeho dramatech – lidský úděl – tehdejší události, řeší: Kdo jsme, odkud a kam jdeme, jsme či nejsme ztraceni, jaký je význam básnického umění, spojuje konkrétní s abstraktním); **František Hrubín: Jobova noc** (biblický námět, sport básníka s Jobem o poslání poezie; job-boj), **Hirošima** (obava o život, atomová smrt); **Vítězslav Nezval: oslavné básně na vládce: Stalin; Jaroslav Seifert: sbírka: Přilba hlíny: básně: Květnové noci** (Popis čtyř válečných dnů.), **Maminka** (Zobrazení obětavé matky, vzpomínka na dětství, pocit bezpečí); **Morový sloup** (O těžkosti života, který je přesto mnohdy krásný.); **Karel Kryl: Písničkář**, Emigroval do Mnichova, pracoval ve Svobodné Evropě, pak se vrátil, ale byl zklamán, a tak se vrátil do Německa; píseň: **Bratříčku zavírej vrátka;**
- Po válce euforie z konce strachu; únorový převrat: znárodnění kultury => likvidace miliónů knih, zákaz výdeje některých časopisů (Archa Akord, Kytice); 1967-68 -> uvolnění, výdej některých autorů a časopisů (Plamen); 68 – tanky pěti armád ruší iluzi socialismu s lidskou tváří; skupiny: Ohnice (Meditativní poezie, slovo mladým, návrat od ideologické společnosti, techniky a odlišštěného materialismu k existenci člověka.), Skupina 42 (česká umělecká skupina. Základním programem skupiny je zaměření na město, vědomí, že technika je krásná i zrůdná zároveň.), Květen (Podobná jako 42; hodnoty života, lidská velikost, lidská lhostejnost, maximální sdělnost);*
24. **Ineditní literatura, exilová a samizdatová próza. Normalizace => Tři proudy literatury: oficiální** (vyhovující vládě), **exilová** (v cizině), **samizdatová** (rozmnožována soukromě); **strojopisy: Česká expedice, Edice expedice** (Havel); **exilová nakladatelství: CCC Books v Mnichově a Sixty -Eight Publishers v Torontu** (Škvorecký).
- Celá kniha: Arnošt Lustig: Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou; B. Hrabal: Obsluhoval jsem anglického krále + Ostře sledované vlaky; V. Havel: Audience; O. Pavel: Smrt krásných srnců; L. Vaculík: Morčata; Ukázky: V. Havel: Zahradní slavnost; K. Kryl: Pasážová revolta**(stěžuje si svou dobu, na lidi kteří napomáhají této době); **L. Fuks: Pan Theodor Mundstock**(Žid se intenzivně připravuje na koncentrační tábor); **Jan Drda: Vyšší princip** (film od J. Krejčíka + ukázka); **L. Fuks: Spalovač mrtvol** (film od Juraje Herze)
- B. Hrabal (*1914):** Vypravěč, prozaik, právník (pracoval však také jako dělník, kulisák či vypravěč).

Publikoval v samizdatu a v cizině.

25. **Obraz ženy-dítěte-mladého člověka od antiky po současnost.** **Antika:** *Řecko:* Sofokles: **Antigona** (Král Kreon zakazuje pohřeb nepřítele Polyneikaze, Antigona to však přesto udělá. Je přistižena a má být zaživa zadržena. Následně je mu to rozmluveno věštcem. Je však pozdě, Antigona si vzala život sama, stejně tak její snoubenec a matka Krona, který zůstává sám.); *Euripidés:* **Médea** (Medea pomáhá svému muži získat zlaté rouno, on ji však později opouští. Medea se mstí vraždou jeho nové manželky a také dětí, které s ním měla.); **Bible:** *SZ:* *Eva, Sára, Rebeka, Ráchel;* *NZ:* **Evangelium sv. Lukáše:** *Marie, Alžběta;* **Středověk:** *Francie:* **Tristan a Izolda** (Služebník má přivést králi ženu, sám se do ní však zamiluje, navíc spolu omylem vypijí nápoj lásky. Izolda si krále vezme, avšak milenci se potají scházejí. Šlechta to prozradí králi, a tak jsou nuceni utéct. Nakonec jsou nalezeni a musí se rozdělit.); *kroniky:* **Kosmas:** **Chronica boemorum** (kněžna Libuše); **Podkoní a žák** (Obraz mladého člověka. Hádka o tom, kdo se má lépe či hůře.); **Renesance:** *Itálie:* **Dante Aligieri:** **Božská komedie** (Beatrice – průvodkyně do ráje); **Shakespeare:** **Romeo a Julie** (Julie, chůva Ofélie), **Hamlet** (matka Desdemona); *Španělsko:* **Miguel de Cervantes Saavedra:** **Důmyslný rytíř Don Quote de la Mancha** (ideál hl. postavy: Dulcinea); **Novověk:** **Molière:** **Lakomec** (Děti Harpagona.); **J.W. Goethe:** **Utrpení mladého Werthera** (Mladý muž, který spáchá sebevraždu kvůli ženě.), **Faust** (Markétka zabíjí Faustovo dítě, po tom co jí zemře matka a bratr.); **Salinger:** **Kdo chytá v žitě** (Sestra Phoebe která nechce svého bratra opustit a on tak díky domu neutíká z domu. Jeptišky.); **Romantismus:** **V. Hugo:** **Chrám matky Boží** (Cikánka Esmeralda, která pomůže Quasimodovi na pranýři.); **K. Erben:** **Kytice** (Polednice, Poklad, Vodník); **Mácha:** **Máj** (Jarmilka); **Jirásek:** **Lucerna** (Dcera mlynáře Hanička a kněžna.); **J. Vrchlický:** **Noc na Karlštejně;** **Stroupežnický:** **Naši furianti;** **Jan Neruda:** **Povídky malostranské (Pan Ryšánek a pan Schlegel.** Nemluví spolu kvůli ženě. Po nemoci Ryšánka opět začínají. **Přivedla žebráka na mizinu.** Jiná žebračka začala o hodném žebrákovi, kterého měl každý rád, rozhlašovat, že je ve skutečnosti bohatý. Od té doby jím všichni opovrhovali. Končí to jeho smrtí.); **Remarque:** **Na západní frontě klid** (studenti na frontě); **Rolland:** **Petr a Lucie** (Chudá Lucie a zabezpečený Petr objevují lásku během války. Nakonec umírají.); **Karel Čapek:** **R.U.R** (Helena); **B. Němcová:** **Babička, Divá Bára** (Navzdory pověrám – nemá strach a pomáhá kamarádce zbavit se nežádoucího nápadníka.); **B. Hrabal:** **Ostře sledované vlaky, Postržiny;** **Jan Drda:** **Hrátky s čertem** (Káča); **Luigi Pirandello:** **Šest postav hledá autora** (rodina); **Berthold Brecht:** **Matka kuráž a její děti** (Matka přichází o děti ve válce.); **Ota Pavel:** **Smrt krásných srnců;** **Lustig:** **Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou** (Hrdinka postřílí ostrahu v umyvárně v koncentračním táboře.); **filmy:** **Kleopatra** (Kleopatra je milenkou Caesara), **Želary Božena Němcová:** Narodila se ve Vídni, ovlivněna svou babičkou, často se stěhovala, v manželství nešťastná. **Karolína Světlá:** Ze zámožné rodiny, vlastenecky smýšlející, vzhlížela k Němcové, tajně ji miloval Neruda. Napsala **Vesnický román** (Nenaplněná láska 2 mladých lidí)